

KVALITEETSE RUUMI ALUSPÕHIMÕTETE ELLUVIIMINE

Kvaliteetse ruumi põhialused töötati välja Rahandusministeeriumi juures 2019. aastal tegutsenud ruumiloome tööühma eestvedamisel kui üldised suunised ja hea tava kvaliteetse ruumi kujundamisel, mille peamine eesmärk on tõsta ja ühtlustada erinevate osapoolte arusaamist kvaliteetsest ruumist ja seda mõjutavatest teguritest.

Aluspõhimõtete rakendamiseks tuleb need lõimida erinevatesse ruumiloome otsustusprotsessidesse, millega tegeleb loodav maa-, regionaal- ja planeerimisvaldkonna ühendamet (MaRe). Aluspõhimõtete elluviimiseks koostab MaRe ühendamet täpsema rakendusplaani.

Aluspõhimõtete elluviimise jooksva seire ja analüüsi eest hakkab vastutama MaRe ühendamet, kes kaasab regulaarselt erialaühendusi, ülikoole ning valdkondlikke ministeeriume (sh Kultuuriministeerium, Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Keskkonnaministeerium) ja vajadusel ka teisi asutusi või partnereid konkreetsete töögruppide aruteludesse. Läbi tiheda koostöö erasektori (projekteerijad, kinnisvaraarendajad, ehitajad jt) ning ülikoolidega kavandatakse tegevusi ja tehakse ettepanekuid poliitikakujundajatele. Aluspõhimõtete elluviimiseks koostab MaRe ühendamet täpsema rakendusplaani. Ühendameti juhtimismudeli spetsiifika võib viia ministeeriumideülese ruumiloome meeskonna loomiseni.

Elluviimine on seotud strateegia „Eesti 2035“ ruumi ja liikuvust käsitleva reformilõuendi ning tulemusvaldkondade programmide tegevuste ja teenuste ümberkujundamisega. Tähelepanu tuleb pöörata vajadusele elukeskkonna arengukava järel.

ALUSPÕHIMÕTETE ELLUVIIMISE EESMÄRGID, TEGEVUSED JA MÕÕDIKUD

Eesmärkide seadmisel, tegevuste kavandamisel ja mõõdikute kujundamisel on lähtutud ruumiloome töörühma aruteludest ja huvirühmade ettepanekutest. Aluspõhimõtete elluviimisel peetakse silmas järgmisi **eesmärke**

1. Aluspõhimõtete järgimine on hea tava nii avalikus kui ka erasektoris, mis läbi muutub elukeskkond kõigile paremaks. Olemasolevat ruumi ei tohiks ühegi ruumiotsusega halvemaks muuta: ruum, mida otsusega muudetakse, on alati juba olemas – huvide tasakaalustamisel jälgitakse, et kompromiss aitab kohandada seda ruumi pikas vaates võimalikult paljudele paremaks.
2. Erineva tasandi ruumiotsused on ruumipädevad: ruumiotsuste langetamisel kasutatakse ruumivaldkonna ekspertide abi, kes aitavad erinevate argumentide kaalumisel hinnata otsuse võimalikku ruumimõju. Kuna aluspõhimõtted laienevad ruumile laiemalt, on igal aluspõhimõttel erinev tähtsus ja kaal lähtuvalt ruumilise sekkumise tasandist (siseruum, hoone, maastik, regioon jne). Igal ruumiobjektil on oma mõjuala, mistõttu tuleb iga ruumiotsuse puhul võtta arvesse konkreetse objekti kultuurilist, sotsiaalset ja majanduslikku keskkonnakonteksti.
3. Kõikidel ruumiotsuse tasanditel alates põhimõttelisest investeerimisotsusest ja asukohavalikust kuni detailse ruumilahenduseni järgitakse kaasamise põhimõtet. Ruumiotsuste kaalumisse kaasatakse asjassepuutuvad isikud, kelle õigusi võib ruumiotsus puudutada, ja tehakse koostööd asutustega, kelle tegevusvaldkonda võib ruumiotsus mõjutada.
4. Aluspõhimõtted kajastuvad riigi strateegilistes arengudokumentides ning nendega arvestatakse ruumiotsustes ja planeerimistegevuses.
5. Õigusaktid ja standardid ja juhendmaterjalid toetavad aluspõhimõtete rakendumist elukeskkonna parendamisel, aluspõhimõtteid viiakse vajadusel sisse õigusaktidesse, standarditesse ja juhendmaterjalidesse.

EESMÄRKIDE ELLUVIIMISEKS VAJALIKUD TEGEVUSED (täpsustatakse rakendusplaaniga)

Tegevused keskenduvad aluspõhimõtete kasutuselevõtule kogu ruumiloomes: kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete järgimise kui hea tava kujundamisele, ruumipädevuse läbivale tõstmisele, aluspõhimõtete rakendamisele investeringute ja rahastusmeetmetega seotud ruumiotsustes ning riigivara kasutamisel, kaasamise edendamisele, samuti aluspõhimõtete sidumisele strateegiliste arengudokumentide, õigusaktidega jm regulatsioonidega.

1. HEA TAVA KUJUNDAMINE: ALUSPÕHIMÕTTEID JUURUTATAKSE RUUMIOTSUSE „TÖÖVAHENDINA“.

- 1.1. Eeskuju näitamine avaliku sektori poolt aluspõhimõtete rakendamise investeringute kavandamisel (pikk vaade, kontrastsükliline investeringute planeerimine) ja investeringuotsuste tegemisel, asukohavalikute tegemisel, kinnisvaraotsuste langetamisel, hangete läbiviimisel, rahastustaotluste hindamisel, (planeeringute, projekteerimise jt tellimuste) lähteülesannete koostamisel jne. Mõõdik: aluspõhimõtete rakendumine mitmesugustes ruumiotsustes: nt läbiviidud väärtuspõhiste hangete maht ja osakaal hangetest, aluspõhimõtete arvestamine rahastusotsuste tegemisel jne.
- 1.2. Ruumivaldkonna professionaalide teadlikkuse tõstmine. Ruumiloomega seotud asutused avalikus sektoris, erialaliidud jt valdkondlikud katusorganisatsioonid levitavad kvaliteetse ruumi aluspõhimõtteid oma suhtluskanalites ja toetavad nende rakendamist (projekteerimis- jt) teenuste osutamisel. Mõõdik: teavitustegevuste edukus — aluspõhimõtete rakendumine ruumivaldkonna teenuste osutamisel (nt projekteerimine, ruumiline planeerimine jne).
- 1.3. Elanike teadlikkuse tõstmine ja nn kogukonnavaate kujundamine. Avalikkuse teadlikkus aluspõhimõtete olemasolust toetab nende kasutuselevõttu, kasvatades elanike nõudlikkust kvaliteetse ruumi järele. Me tajume rohkem kui me näeme — kogukonnavaate kujundamisel koostöö keskkonnapsühholoogide jt erialade spetsialistidega. Teavitustegevused. Mõõdik: Hoiakute muutumine, aluspõhimõtete omaksvõtu ulatus kogukonna vaates.

2. RUUMIPÄDEVUSE RAKENDAMINE JA TÕSTMINE:

- 1) ruumispetsialistide senisest tõhusam rakendamine ruumiotsuste kaalumisel;
 - 2) ruumiotsuste tegijate ja elluvijate teadlikkuse tõstmine.
- 2.1. Ruumimõju hindamise piloteerimine avaliku sektori ruumiotsuste langetamisel. Mõõdik: piloteerimistulemused.
 - 2.2. Koolitustegevus avaliku sektori ruumiotsuste tegijate ruumipädevuse tõstmiseks. Korraldatakse ruumiloomelaseid kursuseid ja koolitusi erinevatele avaliku sektori sihtrühmadele eesmärgiga suurendada teadlikkust, koostööd ja sidusust ruumiloomelvaldkonnas. Kursustel tutvustatakse ruumipoliitika erinevaid tahke (sh arhitektuuri-, maa-, maastiku-, regionaal-, kultuuri-, ehitus-, sotsiaal- ja keskkonnapoliitikat, riigi kinnisvara strateegiat) ning laiapindse ruumiloomel käsitlust. Sihtgrupp on poliitikud, (kõrgemad) riigiametnikud, majandus- ja arvamussaadikud, kultuuri- ja haridustegelased, omavalitsuste esindajad, ajakirjanikud, vabasektor ning valdkonnas tegutsevad spetsialistid. Kvaliteetset ruumiloomet väärtustav mõtte-

viis levib nende kaudu kogu ühiskonnas. Möödik: koolitus-tegevuse mõju strateegilisele planeerimisele – kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete rakendamise ulatus strateegilisel planeerimisel ning ruumiotsuste tegemisel.

- 2.3. Aluspõhimõtete rakendamise juhendmaterjalide koostamine, näidisprojektide ja juhtumiuuringute analüüs. Möödik: juhendmaterjalide kasutuselevõtt.
- 2.4. Koostöö era- ja vabasektoriga, tõstmaks kinnisvaraarendajate ja -planeerijate ruumipädevust ning teadlikkust sellest, et nad loovad oma arendustegevustega elukeskkonda. Möödik: sektori teadlikkuse kasv teenuste arendamisel – kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete rakendamise ulatus kinnisvaraprojektide ja planeeringute elluviimisel.
- 2.5. Ruumihariduse juurutamine alates põhiharidusest õppekavas läbivalt kogu üldharidussüsteemis. Möödik: juurutamise üleriigiline ulatus ja mõju, koolide ja õpetajaskonna kaas-tulemine.

3. KAASAMINE:

- 3.1. Asjassepuutuvate isikute kaasamine ruumiotsuste kaalumise, kelle õigusi võib ruumiotsus puudutada. Möödik: muudatused ruumiotsuste menetlusprotsessides.
- 3.2. Koostöö tegemine asutustega, kelle tegevusvaldkonda võib ruumiotsus mõjutada. Möödik: muudatused ruumiotsuste menetlusprotsessides.
- 3.3. Erinevate kasutajagruppide vajaduste tasakaalustatud koondpildi loomine ja sellega arvestamine ruumiotsuste kaalumisel. Möödik: muudatused ruumiotsuste menetlusprotsessides.
- 3.4. Elukeskkonnaga rahulolu uuringute süsteemne läbiviimine. Möödik: elukeskkonnaga rahulolu kasv.

4. ALUSPÕHIMÕTETE SIDUMINE STRATEEGILISTE ARENGUDOKUMENTIDEGA:

- 4.1. Aluspõhimõtete kajastamine „Eesti 2035“ strateegia teema-lehtedel.
- 4.2. Elukeskkonna arengukava koostamine ning selle rakendus-plaani koostamine ruumiloome valdkondade ja huvigruppide koostöös.
- 4.3. Üleriikliku planeeringu uuendamine, jt.

5. ALUSPÕHIMÕTETE SIDUMINE ASJAKOHASTE ÕIGUSAKTIDE, STANDARDITE JA JUHENDMATERJALIDEGA:

- 5.1. Planeerimisseadus, ehitusseadustik, liiklusseadus, riigi-hangete seadus jt.
- 5.2. Ruumivaldkonda puudutavate standardite ja juhendite aja-kohastamine või vajadusel uute loomise algatamine.

VÕTMEROLLI MÄNGIVAD JÄRGMISED ASUTUSED JA ORGANISATSIOONID

- MaRe ühendamet
- MaRe ühendameti juhtministeeriumid: Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Keskkonnaministeerium, Kultuuriministeerium – seavad strateegilised poliitikasuunad ja kehtestavad peamised rakendamispõhimõtted ning tegevussuunad
- teised ruumiloomega tegelevad ministeeriumid
- riigiasutused, eelkõige Maanteeamet, Muinsuskaitseamet, Keskkonnaamet jt
- riigi osalusega äriühingud RKAS, RMK jt
- sihtasutused Innove, EAS, KredEx, KiK, PRIA
- ruumivaldkonna erialaliidud, -ühingud ja arenduskeskused
- Riigi Tugiteenuste Keskus: koolitustegevus ruumipädevuse tõstmisel valitsusasutuste ja omavalitsuse tasandil
- koolituste ja juhendmaterjalide puhul ka valdkonna ettevõtjad ja omavalitsuse üksused
- koolituste ja uuringute läbiviimisel ruumivaldkonna haridust pakkuvad uurimiskeskused, ülikoolid jt õppeasutused